

DOI <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-3-14>

УДК 45.03(477.81+438)(092)

ORCID ID: 0000-0001-6232-7533

ORCID ID: 0000-0002-3387-341X

Любов Крайлюк

кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри образотворчого
та декоративно-прикладного мистецтва
Рівненський державний гуманітарний університет
liubov.krailiuk@rshu.edu.ua

Іванна Токар

старша викладачка кафедри образотворчого
та декоративно-прикладного мистецтва
Рівненський державний гуманітарний університет
ivankatokar1@gmail.com

ОБРАЗНО-СТИЛИСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІКИ В'ЯЧЕСЛАВА ВАСЬКІВСЬКОГО

Анотація. *Метою* статті є висвітлення особливостей візуальної мови польсько-українського графіка В'ячеслава (Вацлава) Васківського (1904–1975) в контексті ціннісно-сміслових орієнтацій художника. *Методологія* дослідження базується на комплексному підході із застосуванням таких методів, як історико-типологічний, образний, композиційний та стилістичний аналіз збереженої творчої спадщини художника. За допомогою порівняльного аналізу, з уведенням до культурно-історичного контексту, визначені вектори та характер формування комунікацій в мистецькому оточенні польсько-українського графіка. *Результати дослідження.* У науковій розвідці виявлені основні культурно-естетичні домінанти творчості В. Васківського; структуровано чинники та етапи професійного зростання художника. В кількох аналізованих графічних творах простежено індивідуальні впливи, що, своєю чергою, дає змогу детальніше розглянути множинність і розмаїтість комунікацій у варшавському мистецькому середовищі. Акцентовано увагу на творах В. Васківського, що більшою чи меншою мірою репрезентують польсько-українську культурну взаємодію. *Висновки.* Попри складні історичні обставини і трагічні події, втрату значної частини мистецької спадщини, В. Васківському вдалося реалізуватися як художникові і педагогу. Його доробок 1930–1960-х рр. окреслює межі високої професійності та, в окремих випадках, візуалізує процеси взаємовпливів українського і польського мистецтва. Українська тематика найвиразніше звучить саме у козацькій символіці ескібрисів авторства В. Васківського, в ситуації балансування між категоріями героїчного й іронічного. Виснувано, що сповнена драматизму графічна серія «Варшавський цикл» стала потужним антивоєнним маніфестом у польському мистецтві, а пейзажі, що поетизують переважно сільські чи містечкові мотиви, залишаються вагомим надбанням як польської, так і української графіки.

Ключові слова: графіка, дереворит, ескібрис, Варшавська академія мистецтв, український мистецький гурток «Спокій», польсько-український мистецький діалог.

Liubov Krailiuk

PhD in Art Studies
Associate Professor at the Department of Fine and Decorative Arts
Rivne State University of Humanities
liubov.krailiuk@rshu.edu.ua

Ivanna Tokar

Senior Lecturer at the Department of Fine and Decorative Arts
Rivne State University of Humanities
ivankatokar1@gmail.com

FIGURATIVE AND STYLISTIC FEATURES OF GRAPHICS BY VYACHESLAV VASKIVSKY

Abstract. *The purpose* of this article is to highlight the peculiarities of the visual language of the Polish-Ukrainian graphic artist Viacheslav (Wacław) Vaskivskyi (1904–1975) as a multiplicity of manifestations of the artist's value-

semantic orientations. *The research methodology* is based on a comprehensive approach employing methods such as historical-typological, figurative, compositional, and stylistic analysis of the artist's surviving creative heritage. Through comparative analysis, with the introduction of the cultural and historical context, the vectors and nature of communication formation in the artistic environment of the Polish-Ukrainian graphic artist are determined. **Results.** This research identifies the main cultural and aesthetic dominants of V. Vaskivskyi's work; it structures the factors and stages of the artist's professional development. In several analyzed graphic works, individual influences are traced, which, in turn, allows for a more detailed examination of the multiplicity and diversity of communications in the Warsaw artistic environment. Attention is focused on the works of V. Vaskivskyi, which to a greater or lesser extent represent Polish-Ukrainian cultural interaction. **Conclusions.** Despite the complex historical circumstances and tragic events, including the loss of a significant portion of his artistic heritage, Vyacheslav Vaskivskyi managed to realize himself as an artist and educator. His works from the 1930's to 1960's define the boundaries of high professionalism and, in some cases, visualize interesting individual examples of mutual influences between Ukrainian and Polish art. Ukrainian themes resonate most vividly and exquisitely in the Cossack symbolism of V. Vaskivskyi's ex-libris works, balancing between the categories of the heroic and the ironic. It is concluded that the drama-filled graphic series "Warsaw Cycle" became a powerful anti-war manifesto in Polish art, and the beautiful, emotionally charged landscapes, which poeticize primarily rural or small-town authenticity, remain a significant contribution to both Polish and Ukrainian graphic art. Vyacheslav Vaskivskyi's creative legacy is currently undervalued, especially in the cultural studies aspect, and therefore holds promising potential for a separate, comprehensive scientific study.

Key words: graphics, woodcut, ex libris, Warsaw Academy of Fine Arts, Ukrainian art group «Spokii», Polish-Ukrainian artistic dialogue.

Постановка проблеми. Творчість польсько-українського художника В'ячеслава Васківського, дитячі й юнацькі роки якого минули у місті Рівному, але більша частина життя відбулася у Варшаві, не має цілісного завершеного висвітлення. Упродовж багатьох десятиліть мистецтво В. Васківського залишалося певною мірою на маргінесі наукових пошуків українських та польських мистецтвознавців. Серед причин такого стану розробки зазначеної теми можна вважати світоглядну амбівалентність художника. Ілюстрування книг одіозного Ф. Дзержинського поряд зі спілкуванням художника з П. Мегиком, Н. Хасевичем, П. Андрусівим, співпрацею з українським суспільно-культурним товариством Польщі, – усе це може викликати дискусії щодо ідентичності цілісності автора, проте беззаперечними залишаються професійність і високий мистецький рівень його доробку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творча постать графіка В. Васківського, що діяла у просторі взаємовпливу двох культурних проєктів, продовжує бути об'єктом вивчення польських та українських науковців. Мистецька спадщина і біографія художника, важливі для розуміння всієї складності формування національного мистецтва, розглядалися у наукових працях Р. Яціва в контексті дослідження культурно-історичного спадку варшавського об'єднання «Спокій» [1; 2]. У дисертації «Культурно-мистецьке середовище української еміграції у Варшаві (1919–1939)» (2021) мистецтвознавець суттєво доповнює біографічні дані про дитячі та юнацькі роки художника [1, с. 228], відносить пейзажі В. Васківського до «лірично-екзистенційних» [1, с. 164], характеризує творчий спадок, як такий, «щов духовно-ціннісному аспекті

є частиною великої культурно-мистецької платформи української еміграції у Варшаві міжвоєнного двадцятиліття» [1, с. 230]. Фундаментальні дослідження української графіки ХХ ст. здійснені О. Лагутенко [3]. Окрема розвідка Я. Поліщука присвячена біографії, визначенню національної ідентичності В. Васківського та загальній характеристиці його творчості [4]. Спогадами про особливості навчання та творчої реалізації художника, його організаційні внески у контексті функціонування «Спокою» поділився П. Андрусів [5]. Здобутки В. Васківського у царині ксилографії фрагментарно висвітлені М. Гронською у монографії «Новочасний польський дереворит (до 1945 року)». Мистецтвознавиця дала найвищу оцінку естетичним характеристикам графіки польсько-українського художника [6]. Дослідження О. Денисюк (2024) виправляє деякі неточності щодо дипломної роботи В. Васківського, які фігурують у праці М. Гронської. Сформований перелік виставок, у яких брав участь художник, надається інформація про отримані нагороди. У статті є загальний огляд наявних творів з доробку митця, вказано, де саме вони зберігаються [7].

Мета статті. Зважаючи на необхідність дослідження української графіки ХХ ст. в її складних міжнародних комунікаційних умовах, творча спадщина В. Васківського потребує окремого ґрунтовного дослідження. **Метою** пропонованої наукової розвідки є висвітлення особливостей візуальної мови польсько-українського графіка у контексті його ціннісно-сміслових орієнтацій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У біографії В. Васківського досі

залишається чимало «білих плям». Скупі дані про перші роки життя зберігаються в архівних фондах Варшавської академії мистецтв. Народився 15 лютого 1904 р. у Рівному, батько був поляком, мати українка. Був охрещений у римо-католицькому костелі. До Першої світової війни навчався у загальноосвітній школі з російською мовою викладання. Роки Першої світової війни виявилися найтрагічнішими у житті майбутнього митця – він втратив матір, двох братів і трьох сестер. Батько художника, за фахом кухар, у 1919 р. одружився вдруге, що не полегшило життя його синові, який був змушений на рік переривати навчання в гімназії ім. Т. Костюшка задля роботи у крамниці. Батько не підтримував прагнення сина до навчання, змушуючи його працювати. Однак В'ячеслав повернувся до гімназії, продовжуючи заробляти собі на навчання та прожиття самостійно малюванням плакатів. Через стан здоров'я (мав проблеми з легенями) залишив батьківський дім, лікувався у санаторії курорту Закопане упродовж 1922–1924 років. Для утримання себе під час лікування довелося працювати над оздобленням глиняних іграшок та посуду. У 1925 р. намагався вступити до Школи красних мистецтв у Варшаві, але спроба виявилася невдалою, й у 1925–1926 рр. він навчався у Школі деревного промислу у Закопаному. Майбутній художник виконував дереворити під керівництвом директора навчального закладу К. Стжиєнського (Karol Stryjeński). Протягом 1926–1937 років студював у Варшавській школі красних мистецтв, яка тоді перебувала у процесі академізації. Його педагогами були знані мистці Т. Прушковський (Tadeusz Pruszkowski), В. Скочиляс (Władysław Skoczylas), С. Остоя-Хростовський (Stanisław Ostoja-Chrostowski) та Л. Вичулковський (Leon Wyczółkowski). За свідченнями П. Андрусів, В. Васьківський разом зі своїм найближчим товаришем Н. Хасевичем не обмежувалися програмними завданнями і брали додаткові приватні уроки в «старого дереворитника» [5, с. 142], що, на наш погляд, вплинуло на їхній майбутній успіх у царині ксилографії.

Збережені факти біографії підтверджують неабияку працюватість і цілеспрямованість юнака. Цікавим є екслібрис В. Васьківського авторства Н. Хасевича (1938 р.), що висвітлює образ товариша з увагою до його психологічних рис. Перед нами симпатичний пухнастий кіт, який зосереджено намагається вилловити мініатюрну рибку у сферичному акваріумі. Очевидно, що йдеться

про м'яку та делікатну людину, яка цілком захоплена власною справою. Такі особистісні риси визначали В. Васьківського як уважного та чуйного педагога.

Важливим чинником творчої реалізації й громадянського становлення В. Васьківського під час навчання у Варшаві було коло спілкування, пов'язане з українським мистецьким гуртком «Спокій». Значна частина цього товариства – це студенти й випускники Варшавської школи красних мистецтв. Це було не лише творче, але й інтелектуальне середовище, що прагнуло професійно та світоглядно розвивати національне мистецтво і навіть ставило амбітні цілі українського державотворення, дуже відповідально трактуючи візуальну культуру та дизайн (який у дусі часу називали «здібничим» мистецтвом) як вагомий чинник впливу на суспільство.

В. Васьківський мав також організаційні здібності – адже був задіяний у плануванні пленерних виїздів членів гуртка на Волинь, про що П. Андрусів згадує у своїх мемуарах. Важливою сферою діяльності гуртківців була організація мистецьких презентацій у Варшаві, Рівному та Луцьку. В. Васьківський брав у них участь спочатку більше як живописець, але з роками він все більше надавав перевагу графіці. Саме у каталогах п'яти з одинадцяти виставок «Спокою» серед 46 назв його творів, фігурують щонайменше п'ять, пов'язаних з Україною: «Стирь» [3, с. 46], «Дівчина з Теребовлі», «Краєвид з Волиня» [3, с. 48], «Волинський краєвид», «Волиняк» [3, с. 53]. Цікаво, що на відміну від П. Мегики, Н. Хасевича, П. Холодного (молодшого), які намагалися бути учасниками виставок інших мистецьких об'єднань – таких, як «Гурток діячів українського мистецтва», «Асоціація незалежних українських мистців» та «Спілка праці українських образотворчих мистців у Львові», ювілейних виставкових заходів тощо, В. Васьківський не виявляв особливої експозиційної активності аж до другої половини 1940-х років. Натомість 1938 року він вступив до Об'єднання польських графіків, того ж року взяв участь у Х Салоні «Малярство. Графіка. Скульптура», zorganizованим Інститутом пропаганди мистецтва у Варшаві [3, с. 60].

Роботи, виконані під час тривалого (через перерви на лікування) навчання, виявляють впливи як викладачів академії, так і гуртківців «Спокою». Серед останніх слід виділити Н. Хасевича – деякі роботи дуже подібні за композиційним вирішенням та характером штрихів.

«Трое гуралів» – дереворит В. Васьківського 1934 р. (12,5×9 см) – напевно, єдиний, де автор намагається впроваджувати риси неопримітивізму, який активно задіявали у своїй творчості польські мисткині М. Дунін-Пьотровська (Maria Dunin-Piotrowska) та Б. Краснодембська-Гардовська (Bogna Krasnodębska-Gardowska). Але через застосування симетрії в композиції, дереворит дуже подібний до творів викладача Варшавської академії В. Скочиляса (Władysław Skoczylas), що кохався у гуральській екзотиці. Останній часто звертався у своїй графіці і до релігійної тематики. В. Васьківський у композиції «Святий Франциск» (1934 р.) також долучається до популярного у міжвоєнній Польщі графічного інтерпретування житій святих. Але зображенню беатифікованого чернеця-місіонера бракує експресії і драматизму, що присутні в релігійних образах В. Скочиляса, і навіть щирої наївної простоти, якими щедро наділяє своїх сакральних персонажів Б. Краснодембська-Гардовська. Так само «Трое гуралів» В. Васьківського позбавлені тієї енергетики, що наповнює численні дереворити В. Скочиляса, присвячені гуралям. Абсолютно абстрактна композиційно мінімалістична акватинта (14,4×18 см) з конкретною та невибагливою назвою «Берізки над струмком» (1935 р.) стилістично виняткова для художника, гіпотетично вона виконувалася у контексті навчальних завдань Варшавської академії.

Олійний етюд «Дівчина з Теребовлі» (1931 р.) зберігся у чорно-білій репродукції в каталозі ювілейної виставки «Мистецький гурток «Спокій» – 5 літ праці». Робота втілює невиразний жіночий образ з поглядом, сконцентрованим на скляному глечику, та демонструє майстерне моделювання голови та рук. Інша робота, репродукована в каталозі третьої виставки «Спокою», – «Чосничок» (1930 р.) – є портретом (можливо автопортретом), виконаним досить професійно. Цікава композиція, жартівливий живий погляд головного персонажа, виразні кисті рук – демонструють професійне зростання В. Васьківського. Збережений у чорно-білій репродукції інший живописний автопортрет художника має більш офіційний характер – костюм з краваткою-метеликом, капелюх і посмішка ніби запозичені з кінематографу. Про В. Васьківського як портретиста-колориста можемо судити за етюдом голови молодої жінки; робота виставлена на аукціонний продаж [7, с. 116]. Художник писав жіночу натуру на високому професійному рівні, яскраво і насичено.

Пейзаж був улюбленим жанром художника впродовж багатьох десятиліть. Два «Краєвиди Великого Тирнова в Болгарії» (1936 р.), – невеличкі за розміром (22×31,5 см) олійні етюди – легкі, сонячні і радісні за настроєм, доволі експресивні за характером мазків. Інші етюди митця стриманіші за колоритом, адже він обирає мотиви курортного містечка Закопане, вдало передаючи прохолодну імлу гірського повітря та глибину перспективи. Висот тієї мистецької магії, на яку вказувала М. Гронська, автор досягає саме у графічних пейзажах. Виконані у різних техніках естампи В. Васьківського перших років навчання передають широкий діапазон емоційних станів та втілюють риси монументальності. Офорт «Повінь у Щавниці» (1934 р.) вдало передає руйнівну силу стихії. Серед ранніх графічних пейзажів художника виділяються дереворити – у цій техніці він швидко досяг вершин майстерності. В ілюстраціях 1937 р. [3, с. 26] бездоганно скомпоновані гірські пейзажі сповнені величі та суворой романтики. Любов і увага до деталей, поетизація буденного створюють особливу енергетику деревориту «Казімеж над Віслою». Можемо припустити, що майстерність цих пейзажів стала вагомим аргументом на користь запрошення В'ячеслава Васьківського на посаду асистента професора Варшавської академії мистецтв С. Остої-Хростовського (Stanisław Ostoja-Chrostowski) після захисту дипломної роботи (цикл ілюстрацій до новели «Кінь на пагорбі» Є. Малачевського) у 1938 р. Високі оцінки керівництва Академії, колег-педагогів та польських критиків мистецтва надихали на подальше вдосконалення графічної майстерності. «Автопортрет» (1938 р.), виконаний у техніці гравюри на дереві, тонко і дуже щиро передає радісний і трохи схвилюваний внутрішній стан художника (іл. 1) [8].

Екслібрисові як провідному жанру у польській графіці XX ст. належить важливе місце у творчості В. Васьківського. Експресивний екслібрис Т. Лешнера (Tadeusz Leszner; 1941 р.) – один з найкращих у спадщині художника [9]. Т. Лешнер, юрист і історик мистецтв, багаторічний працівник Міністерства закордонних справ Польщі, був аматором і знавцем графіки. Художник звертається до однієї зі сфер зацікавлень видатного польського мецената – історії українського козацтва. Зображення двобою вершників, поєднаних у спіральному русі в динамічну композицію, доповнене історичними атрибутами. Автор таким чином акцентує емоційну захопленість

Іл. 1. В. Васьківський. Автопортрет. Дереворит.
19×14 см. 1938. [8]

Іл. 3. В. Васьківський. Wnętrze. Дереворит.
17,5×12,5 см. 1960. [11]

Іл. 2. В. Васьківський. Екслібрис Станіслава Ауліха.
Дереворит. 12,8×7,1 см. 1960. [10]

свого замовника яскравими історичними подіями. Цікаво порівняти екслібриси Т. Лешнера авторства В. Васьківського з екслібрисами, виконаними Н. Хасевичем та З. Городинською-Васьківською (Zofia Horodyńska-Waszkowska) – першою дружиною художника. Через зображення трьох аркушів з ілюстраціями військових подій української історії, що входили до наукових інтересів замовника, Н. Хасевич втілює інші грані особистості Т. Лешнера, – зокрема раціональність та схильність до тверезої аналітики. В екслібрисі авторства З. Городинської Т. Лешнер постає в солодкавому образі святого Франциска, заглибленого в книгу

та оточеного птахами й звірятами. Мисткиня бачить в особі замовника ідеаліста, мрійника, світлу і добру людину. З. Городинська також закінчила Варшавську академію мистецтв, працювала як ілюстраторка дитячих книжок та в Державній поліграфічній фабриці цінних паперів. Коло 30 робіт художниці зберігаються в Національній бібліотеці Польщі.

Екслібрис Ч. Кривіцького (Czesław Krzywicki) (1943 р.) авторства В. Васьківського репродуковано у книзі М. Гронської як одне з найвищих досягнень польського деревориту [6, с. 457]. Теплий, сповнений тонкого гумору екслібрис цікавий своєю композицією, в основі якої лежить коло як вираз глобальності зацікавлень замовника. В. Васьківський майже повністю запозичив сюжетну ідею з екслібриса інженера Є. Плюща авторства Н. Хасевича 1938 р., замінивши волів, що тягнуть чумацького воза, на казкового kota, що впрягся у дерев'яний двоколісний візок, наповнений книгами. Графік повторює навіть мотив вписаного у коло геометризованого силуету моста як символу індустріалізації. Можемо припустити, що М. Гронська, працюючи над монографією, могла не знати про існування екслібриса Є. Плюща.

Екслібрис Т. Мікульського (Tadeusz Mikulski) (до 1944 р.) набагато простіший у своєму символічному наповненні – реалістичне зображення переповненої книгами бібліотеки, що не вміщається в одній кімнаті, обмежене лише рокайльною рамкою згори та картушем з іменем власника внизу [9]. Ноткою теплого гумору відзначається зображення мишки, що гризе чергову книжку,

очевидно, це натяк на невтомну діяльність Т. Мікульського – знаного історика літератури, есеїста, професора Вроцлавського університету.

Екслібрис С. Ауліха (Stanisław Adolf Aulich) 1960 р. продовжує традицію м'якого графічного гумору В. Васьківського (іл. 2) [10]. Це найсміливіший за експресією сюжету твір художника. Тут і образ козака-бандуриста на вістрі гігантської ракети, і прекрасний осідланий кінь на тлі українського села, що б'є копитом, поки вершник, відкинувши шаблю, розслаблено спостерігає за фантасмогоричною сценою. Композиція екслібриса базується на колі, що також нагадує прекрасний екслібрис отця А. Около-Кулака (pł. Antoniego Około-Kułaka) авторства Н. Хасевича (1938 р.). Відомий у мистецьких колах правник С. Ауліх – поряд з Т. Лешнером (обидва були меценатами і підтримували мистецтво польського екслібриса) – має найбільше власних екслібрисів, виконаних десятками польських графіків за найрізноманітнішими сюжетами. З огляду на символіку образів, представлених в екслібрисах, – це була людина дуже цікава і різнобічна, з прекрасним почуттям гумору. Обдарування замовника продуктивно резонували з тонким емоційним інтелектом В. Васьківського в образному вирішенні екслібриса. Виконаний у техніці деревориту екслібрис А. Рафінської (A. Rafińska) (1970 р.) має у своїй вишуканій естетиці класицистичні нотки – композиційним центром є грецька амфора з букетом величезних троянд [9]. Низька лінія обрію надає квітковій композиції на тлі сходу чи заходу сонця монументального характеру.

Друга світова війна стала черговим випробуванням у житті В. Васьківського. Найбільшою втратою була загибель першої дружини З. Городинської-Васьківської під час Варшавського повстання 1944 року. Разом з нею художник мав контакти з підпіллям Армії Крайової, де подружжя було задіяне для виготовлення фальшивих документів та агітаційної продукції. З. Городинська загинула разом зі своєю сестрою, рятуючи пораненого. Найімовірніше, що ця страшна подія була відображена в деревориті «Оголена між дротами» (20,8×16,5 см; 1940-ві рр.) – найтрагічнішого твору В. Васьківського. Продовжує тему смерті й руйнувань дереворит «Квіти» (17×12 см; 1946 р.), що акцентує увагу на залишках цегляної стіни із зображенням хреста і слова «Chwała» на тлі інших руїн. Букет квітів на землі вказує на те, що постраждали не тільки споруди – тут втратили своє життя люди, зруйнувалися чийсь долі...

Іл. 4. В. Васьківський. Натюрморт. Дереворит. 17,5×12,5 см. 1960. [12]

Іл. 5. В. Васьківський. Захента. Суха голка на папері. 48×64,5 см. 1970. [13]

Після війни В. Васьківський одружився вдруге. Його обраницею стала Ірена Люцина Добровольська (Irena Lucyna z Dobrowolskich), яка не схвалювала зв'язків свого чоловіка з українською громадою. У цей час (1945–1946 рр.) митець повернувся до викладання у Варшавській академії, але за станом здоров'я переїхав до Закопаного, де працював у Школі деревообробного промислу з 1946 по 1951 р. Упродовж цих років В. Васьківський оформлював книжкову графіку переважно російських та радянських авторів. У його творчому доробку ілюстрації до творів О. Пушкіна «Дубровський» та «Капітанська донька», С. Есеніна «Пугачов», «Сосо» Г. Бобінської, «Спогадів в'язня» Ф. Дзержинського.

За дереворити до повісті О. Пушкіна «Дубровський» (1950 р.) художник отримав нагороди на Першій національній виставці образотворчого мистецтва Народної Республіки Польщі. Пізніше митець брав участь у багатьох міжнародних виставках, серед яких найважливішою була Венеційська бієнале 1952 року. Також він був учасником «антибієнале» «Premio Suzzara» на півночі Італійської Республіки, організованої лівими колами.

Дографічної меморіалізації страшних подій війни В. Васьківський повертався у 1960 році. Його офорт «З днів жакіть» порушує тему Голокосту. Художник робить акцент саме на втраті гідності – в усіх трьох фігурах, дві з яких є жертвами, не видно облич [9]. Дереворит «Wnętrze» («Інтер'єр») (17,5×12,5 см) із серії «Протест» документує жахи війни в реалістичній оптиці (іл. 3) [11]. Двоповерховий будинок, наполовину зруйнований вибухом, демонструє назовні свою смертельну рану. Фрагменти поруйнованих стін, дверей, меблів виглядають як надгробок. З ювелірною майстерністю художник оголює залишки чийогось приватного затишного життя: вцілілі облицьовані кахлем грубки, дитяче ліжечко, портрет на стіні. Експресивні зигзагоподібні штрихи ніби обрамлюють зображення і звучать візуальним реквіємом за втраченим. Аналогічного розміру дереворит «Натюрморт» створює образ підпільної боротьби поляків, акцентуючи увагу на ідеологічному фронті (іл. 4) [12]. Хоча композиційним центром гравюри є пістолет, але розміщений він на пачці свіжовидрукованих листівок із читабельним заголовком «Zwycięzcy» («Переможемо»), яка, своєю чергою, розмістилася на ящикках з пристроями для поліграфії. На другому плані – напівприкритий драперіями радіоприймач з бойовою гранатою.

Звертався художник і до більш оптимістичної тематики повоєнної відбудови, про що свідчать назви творів «Останні руїни» (1962 р.) (суха голка, 48,5×65 см), «Молоде Старе місто» (кольоровий дереворит, 54×36 см). Однією з робіт цієї тематичної серії є зображення Національного музею у Варшаві «Захента» (1962 р.) (суха голка на папері, 48×64,5 см) на тлі величного купола церкви Святої Трійці та новозбудованого хмарочоса у стилі сталінського ампіру (іл. 5) [13]. У лівій частині композиції зображені залишки повоєнних руїн, але вони майже непомітні серед осяяної сонцем архітектури, зелені дерев та постатей дорослих з дітьми, що катаються на велосипеді та годують голубів. Незважаючи на всі ці мирні атрибути, в пейзажі ніби залишається присутність війни, відчуття, яке не полишало художника упродовж років. Темні силуети масивних

споруд домінують над мініатюрними постатями, намагаючи на крихкість людського життя.

Висновки і перспективи використання результатів дослідження. Творче кредо В. Васьківського визначалося складними історичними обставинами й трагічними сторінками власної біографії. Більшість збережених творів має чіткі ідеологічні посили – переважно з пацифістськими настроями. Найдосконалішими у його творчості стали антивоєнні графічні цикли 1940-х рр., пейзажі та екслібриси у техніці деревориту. Залишаючись стилістично у межах реалізму, художник наповнює свою графіку глибоким символічним змістом та поетичністю. Серед незначного обсягу робіт, що збереглися до нашого часу, насправді радісні, обнадійливі настрої залишилися у працях міжвоєнного періоду. В живописних етюдах В. Васьківського 30-х рр. зустрічаються стильові ознаки імпресіонізму, навіть з окремими вкрапленнями експресії кольору чи характеру мазків. Загалом, особливістю творчої індивідуальності мистця була відмова від етнографізму та стилістичного експериментаторства, що властиве як для польської, так і для української образотворчості XX століття.

Трагедії Другої світової війни зрезонували з тим страшним болем, який художник відчув ще в дитинстві, втрачаючи найрідніших. Його графіка повоєнного часу у своїй образності передає більше сум, тривоги чи навіть розпач – навіть коли є мета відобразити величну архітектуру Варшави чи прекрасні безлюдні краєвиди. Щодо національно-світоглядної спрямованості мистця – можна говорити про так звану складну ідентичність – попри те, що В. Васьківський майже все своє творче життя відбудував на польських теренах, українські символи і мотиви позначають вагомую частину його творчої спадщини. На жаль, саме ця частина була майже повністю втрачена у роки Другої світової війни. Візуальний образ України не обмежується творами міжвоєнного двадцятиліття: козацькі мотиви у композиціях повоєнного часу тематизують польсько-українські стосунки в культурно-історичному аспекті.

Відомості про контакти художника з українською діаспорою вказують на перспективи віднайдення ілюстрацій його авторства у виданнях українських товариств у Польщі. Це один із гіпотетичних варіантів збільшення джерельної бази та продовження пропонуваного дослідження. Отримані результати можуть стати основою для ширших культурологічних та міждисциплінарних розвідок.

Список використаних джерел

1. Яців Р. Культурно-мистецьке середовище української еміграції у Варшаві (1919–1939) : Історія, інституції, ідеологія діяльності, творча спадщина : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01, 07.00.05. Львів, 2021. 385 с.
2. Яців Р. Олекса Шатківський та Український мистецький гурток «Спокій» : матеріали до історії українського мистецтва 1920–1930-х років. Львів : Растр – 7, 2008. 68 с.
3. Лагутенко О. Українська графіка ХХ століття. Київ : Грані - Т, 2011. 184 с.
4. Поліщук Я. Віртуоз графіки. *Погорина*. 2009. Ч. 8–9. С. 380–382.
5. Андрусів П. В'ячеслав Васківський і Ніль Хасевич. *Петро Андрусів. Мистецтво – найсильніша зброя. Статті, промови й огляди*. Нью Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Наукове товариство ім. Шевченка, 1987. С. 141–145.
6. Grońska M. Nowoczesny drzeworyt polski (do 1945 roku). Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdansk : Zakład narodowy imiennia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1971. 512 s.
7. Денисюк О. Маловідомі сторінки життя і творчості польсько-українського митця В'ячеслава Васківського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 71, том 1. С. 113–121.
8. Waśkowski Waclaw (1904–1975). Autoportret, drzeworyt, papier; 19 x 14 cm (odcisk klocka). URL: <https://one.bid.ru/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-autoportret-l-40-xx-w/190209#img> (дата звернення 11.02.2025).
9. Васківський Вячеслав. URL: https://volart.com.ua/art/vaskivskyy_vyacheslav/ (дата звернення 02.01.2025).
10. Waśkowski Waclaw. Ex libris Dr St. Aulich 8.V.1960. *Książnica Pomorska*. URL: <https://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/publication/50301/edition/54279?language=pl> Дата публікації: 11.05.2023 (дата звернення 02.01.2025).
11. Waclaw Waśkowski (1904–1975), Interior. URL: <https://one.bid/en/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-wnetrze/2276231#img> (дата звернення 12.02.2025).
12. Waśkowski Waclaw (1904–1975). Martwa natura, drzeworyt, papier orientalny (bibułka), 17,5 x 12,5 cm. URL: <https://one.bid/uk/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-martwa-natura/2276232#img> (дата звернення 12.02.2025).
13. Waśkowski Waclaw. Zachęta. 1962, drypoint on paper. Print. *Zachęta Narodowa Galeria Sztuki*. URL: <https://zacheta.art.pl/en/kolekcja/katalog/waskowski-waclaw-zacheta> (дата звернення 02.01.2025).

References

1. Iatsiv, R. (2021). *Kulturno-mystecke seredovyshche ukrainskoi emigracii u Varshavi (1919–1939): Istoria, instytucii, ideologiiia dialnosti, tvorcha spadshchyna* [Cultural and artistic environment of Ukrainian emigration in Warsaw (1919–1939): History, institutions, ideology of activity, creative heritage] [Dysertaciiia doktora istorichnykh nauk, Instytut ukrainoznavstva imeni I. Krypiakevycha Nacionalnoi Akademii nauk Ukrainy] [in Ukrainian].
2. Yatsiv, R. (2008). *Oleksa Shatkivskiyi ta Ukrayinskyyi mystetskyi hurtok «Spokii»: materialy do istorii ukrayinskogo mystetstva 1920–1930-kh rokiv* [Oleksa Shatkivskiyi and the Ukrainian Art Circle “Spokii”: Materials on the History of Ukrainian Art of the 1920s – 1930s]. Rastr – 7 [in Ukrainian].
3. Lahutenko, O. (2011). *Ukrainska hrafika XX stolittia* [Ukrainian Graphics of the Twentieth Century]. Hrani - T [in Ukrainian].
4. Polishchuk, Ia. (2009). Virtuozy grafiki [Virtuoso of Graphics]. *Pogoryna – Pogoryn*, 8–9, 380–382 [in Ukrainian].
5. Andrusiv, P. (1987). Viacheslav Vaskivskiyi i Nil Khasevych [Viacheslav Vaskivskii and Nil Khasevych]. In *Andrusiv, P. Mystetstvo – naysyl'nisha zbroia. Stati, promovy y ohliady – Art is the most powerful weapon. Articles, speeches and reviews*. Naukove tovarystvo im. Shevchenka (s. 141–145) [in Ukrainian].
6. Grońska, M. (1971). Nowoczesny drzeworyt polski (do 1945 roku). Zakład narodowy imiennia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk [in Polish].
7. Denisiuk, O. (2024). Malovidomi storinky zhyttia i tvorchosti polsko-ukrainskogo myticia Viacheslava Vaskivskogo [Little-known pages of the life and work of the Polish-Ukrainian artist Vyacheslav Vaskivskiyi] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 71(1), 113–121 [in Ukrainian].
8. Waśkowski, Waclaw (około 1943). Autoportret [Self-portrait], woodcut, paper; 19 x 14 cm. Retrieved from: <https://one.bid.ru/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-autoportret-l-40-xx-w/190209#img> [in Polish].
9. Vaskivskii Viacheslav [Vaskivskii Viacheslav]. (n.d.). Retrieved from: https://volart.com.ua/art/vaskivskyy_vyacheslav/ [in Ukrainian].
10. Waśkowski, Waclaw (1960, May 08). *Ex libris Dr St. Aulich*. Książnica Pomorska. Retrieved from: <https://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/publication/50301/edition/54279?language=pl> [in Polish].
11. Waclaw Waśkowski (1904–1975), Interior. Retrieved from: <https://one.bid/en/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-wnetrze/2276231#img>.
12. Waśkowski, Waclaw (1904–1975). Martwa natura [Still life], woodcut, oriental paper. Retrieved from: <https://one.bid/uk/grafika-i-rysunek-waclaw-waskowski-1904-1975-martwa-natura/2276232#img> [in Polish].
13. Waśkowski, Waclaw (1962). *Zachęta*. Drypoint on paper [Print]. *Zachęta Narodowa Galeria Sztuki* [Zachęta National Gallery of Art]. Retrieved from: <https://zacheta.art.pl/en/kolekcja/katalog/waskowski-waclaw-zacheta> [in Polish].